

Soukromí, Povinná mlčenlivost zdravotnických pracovníků

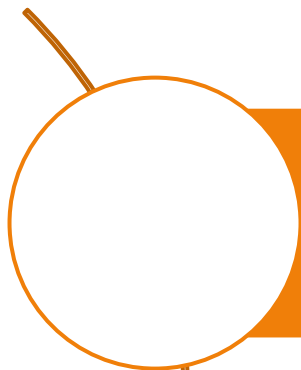
Význam informací a soukromí dnes

- ▶ Naše společnost jako společnost informací, stále více lidí má jako práci zpracování informací
- ▶ Leckteré informace se dotýkají osobní sféry jednotlivců
- ▶ Soukromí se stává jedním z nejvíce diskutovaných aspektů lidského života

Trvalé otázky a nové výzvy

- ▶ Ochrana soukromí je potřeba pro zachování důvěry mezi zdravotníky a pacientem.
- ▶ Proto je zdravotnická mlčenlivost podstatně starší, již od starověku středověku.
- ▶ Současnost ale přináší nové problémy:
 - (1) usnadnění - ve srovnání s minulostí - šíření a zpracování informací prostřednictvím elektronických nástrojů,
 - (2) snazší sběr dat v podobě nových diagnostických metod.

Požadavek etiky

Součástí Hippokratovy přísahy

Cokoliv, co uvidím nebo uslyším, zahrnující životy lidí, při péči o nemocné nebo jejich soukromém životě, co by mělo být utajeno, pomlčím o tom a zachovám to jako tajemství.

Zvláštní citlivost informací o zdraví

- ▶ Mnohé informace o zdravotním stavu jsou citlivé (pohlavní život, duševní stav, závislosti na alkoholu a drogách, profesní a kariéerní perspektivy).
- ▶ Některé jiné jsou obecně citlivé méně, zvláště nelze-li je snadno utajit.
- ▶ Mohou být ale citlivé pro konkrétní pacienty (třeba s ohledem na zaměstnání, rodinu, náboženství a podobně).

SOUKROMÍ JE LIDSKÉ PRÁVO

- ▶ Důraz na soukromí je projev individualizace v národních - tj. pro nás v českém - evropských a světových kodexech základních práv (čl. 7 odst. 1 a čl. 10 odst. 2 LZPS, čl. 10 ÚLPB)
- ▶ Ochrana soukromí je součástí akcentované autonomie pacienta v moderní bioetice.

Právo pacienta zaručené ústavou

▶ Listina základních práv a svobod

▶ Článek 10

- ▶ (1) Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno.
- ▶ (2) Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.
- ▶ (3) Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.

Soukromí

Právo nebýt součástí veřejnosti

- Právo na „osobní oblast“
- Právo zadržovat informace o sobě
- Právo rozhodnout zda a jakým způsobem mají být skutečnosti jeho osobního soukromí zpřístupněny jiným (Pavlík),
- Spojené státy: Right to be let alone

Právo na soukromí se vztahuje na každou fyzickou osobu, bez ohledu na věk či svéprávnost

Zákonné zakotvení povinné mlčenlivosti

Zákon o zdravotních službách

Občanský zákoník

Zákon o ochraně osobních údajů

Obecná ustanovení vztahující se k ochraně soukromí (OZ)

- ▶ Chráněna je osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv. Každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého.
- ▶ Ochrany požívají zejména život a důstojnost člověka, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy.
- ▶ Člověk, jehož osobnost byla dotčena, má právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek.
- ▶ Po smrti člověka se může ochrany jeho osobnosti domáhat kterákoli z osob jemu blízkých.

Podoba a soukromí

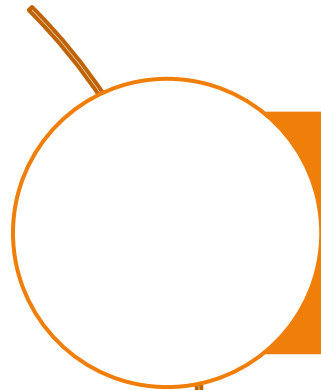
Nikdo nesmí zasáhnout do soukromí jiného, nemá-li k tomu

- zákonný důvod
- svolení

Bez svolení nelze:

- narušit soukromé prostory člověka
- sledovat jeho soukromý život
- pořizovat zvukový nebo obrazový záznam
- využívat takové či jiné záznamy pořízené o soukromém životě člověka třetí osobou
- takové záznamy o jeho soukromém životě šířit

Ochrana podoby člověka

Zachytit jakýmkoli způsobem podobu člověka tak, aby podle zobrazení bylo možné určit jeho totožnost, je možné jen s jeho svolením

Rozšiřovat podobu člověka je možné jen s jeho svolením.

Zákon o zdravotních službách

- ▶ Poskytovatel je povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb
- ▶ Pacient má právo na úctu, důstojné zacházení, na ohleduplnost a respektování soukromí při poskytování zdravotních služeb

Pro koho platí povinná mlčenlivost

- ▶ Pro zdravotnické pracovníky a jiné odborné pracovníky, a to v souvislosti s výkonem jejich povolání a to i ti, kteří již nevykonávají své povolání, a informace získali v souvislosti s bývalým výkonem povolání zdravotnického pracovníka
- ▶ Pro osoby získávající způsobilost k výkonu povolání zdravotnického pracovníka nebo jiného odborného pracovníka (aka studenti)

Zdravotnická dokumentace

Zdravotnická dokumentace ZOZS

- ▶ Bez zdravotnické dokumentace by v praxi nešlo nikoho racionálně léčit
- ▶ Zdravotnická dokumentace obsahuje hodně důvěrných údajů, a proto si zaslouží zvláštní ochranu a zacházení

Poskytovatel je povinen vést a uchovávat zdravotnickou dokumentaci a nakládat s ní podle tohoto zákona a jiných právních předpisů. Zdravotnická dokumentace je souborem informací:

- identifikační údaje pacienta
- pohlaví pacienta
- identifikační údaje poskytovatele zdravotních služeb
- informace o zdravotním stavu pacienta
- údaje zjištěné z rodinné, osobní a pracovní anamnézy pacienta, a je-li to důvodné, též údaje ze sociální anamnézy
- údaje vztahující se k úmrtí pacienta
- další údaje

Příklad údajů ve zdravotnické dokumentaci

- ▶ Paní Nováková se v dospívání léčila s mentální anorexií, podstoupila na svou žádost dvakrát umělé přerušování těhotenství, je HBsAg pozitivní a nyní byl u ní diagnostikován karcinom děložního hrda; žije s matkou, která je v invalidním důchodě pro schizofrenii a se sestrou, která je prostitutka. Otec se zastřelil, ještě když byla malá.

Vedení zdravotnické dokumentace

- V listinné podobě
- V elektronické podobě
- V kombinaci listinné a elektronické podoby (souběžná)

Nahlížení do zdravotnické dokumentace

Kdo může nahlížet

- ▶ Zdravotničtí pracovníci
- ▶ Pacient
- ▶ Rodina, příbuzní, pozůstalí
- ▶ Studenti

Zdravotničtí pracovníci

- ▶ osoby se způsobilostí k výkonu zdravotnického povolání
- ▶ v přímé souvislosti s poskytováním zdravotních služeb
- ▶ v rozsahu nezbytně nutném pro výkon povolání
- ▶ z důvodu splnění úkolů podle Zozs nebo jiných právních předpisů
- ▶ při hodnocení správného postupu při poskytování zdravotních služeb

Pacient

- ▶ V přítomnosti zaměstnance pověřeného poskytovatelem
- ▶ Právo činit si výpisy nebo kopie

Rodina, příbuzní, pozůstalí

zákonný zástupce nebo opatrovník pacienta

osoby určené pacientem, zákonným zástupcem
nebo opatrovník pacienta

osoby blízké zemřelému pacientovi:

- informace o zdravotním stavu pacienta, který zemřel, a informace o výsledku pitvy, byla-li provedena, včetně práva nahlížet do zdravotnické dokumentace vedené o jeho osobě nebo do jiných zápisů vztahujících se k jeho zdravotnímu stavu a pořizovat z nich výpisy nebo jejich kopie.
- zemřelý mohl tento přístup předem zakázat

Studenti a zdravotnická dokumentace

- ▶ Osoby získávající způsobilost k výkonu povolání zdravotnického pracovníka mohou nahlížet do zdravotnické dokumentace v nezbytně nutném rozsahu pro potřebu výuky.
- ▶ Pacient nahlížení studentů do jeho zdravotnické dokumentace může zakázat.
- ▶ NE OPISY A VÝPISY (možné pouze s výslovným souhlasem pacienta)

Pořizování kopií

- ▶ Zpravidla poskytovatel
 - ▶ Oprávněn požadovat úhradu ve výši, která nesmí přesáhnout náklady spojené s pořizováním výpisu
 - ▶ V případě, že je zdravotnická dokumentace vedena pouze v elektronické podobě, má pacient nebo jiná osoba oprávněná podle § 65 Zozs právo nahlížet dálkovým přístupem nebo na pořizování její kopie na technickém nosiči dat, který si určí, nebrání-li tomu technické možnosti poskytovatele; to neplatí, požaduje-li listinnou podobu.
- ▶ O každém pořizování učinit záznam (s výjimkou zdrav. pracovníka)

Zákon o ochraně osobních údajů

- ▶ Povinnosti pro poskytovatele zdravotních služeb přijmout taková opatření, aby nemohlo dojít k neoprávněnému nebo nahodilému přístupu k osobním údajům, k jejich jinému neoprávněnému zpracování, jakož i k jinému zneužití osobních údajů.

Ochrana soukromí VS mlčenlivost

Soukromí

- ▶ Ochrana před zjišťováním a shromažďováním osobních údajů
- ▶ Ochrana před neoprávněným přístupem k informacím
- ▶ Ochrana před pořizováním fotografií, nahrávek a záznamů

Mlčenlivost

- ▶ Ochrana před šířením informací, k nimiž zdravotník získal přístup
- ▶ to i v případě, že tyto informace získal legálně

Za porušení povinné mlčenlivosti se nepovažuje

Se souhlasem
pacienta

Poskytování
návazných služeb

Ochrana vlastních
práv

Sdělování údajů pro
potřeby trestního
řízení

Plnění povinnosti
překazit nebo
oznámit spáchání
trestného činu

Další zákonné
důvody např.
Ochrana veřejného
zdraví, Revizní lékař

Souhlas pacienta

Plně svéprávný pacient zásadně rozhoduje o sdělování informací o svém zdravotním stavu sám! To platí i vůči rodinným příslušníkům pacienta (osobám blízkým).

Výslovný

- Ústní
- Písemný

Konkludentní

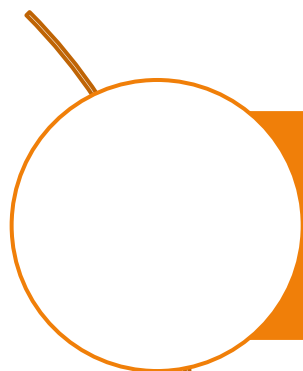
Informace o zdravotním stavu pacienta vyžádané orgány veřejné moci

- ▶ Platí pravidlo, že i orgány veřejné moci včetně policie a soudů mohou informace o zdravotním stavu vyžadovat výhradně v případech, kdy jim to zákon výslovně umožní.
 - ▶ Samo o sobě nestačí, že např. policista přijde do nemocnice a ptá se na zdravotní stav pacienta (typicky u úrazů zapříčiněných druhou osobou).

Oznamovací povinnost

- ▶ Úplně každý (nikoliv jen zdravotnický pracovník) je povinen oznámit Policii České republiky skutečnost, že na někom byl spáchán trestný čin týrání svěřené osoby nebo úmyslného těžkého ublížení na zdraví (tj. vážného zranění).
- ▶ U dětí je v určitých případech nutno informovat orgán sociálně právní ochrany dětí (tzv. OSPOD).

Zapamatujte si!

Zdaleka ne každý, kdo se zajímá o zdravotní stav pacienta, má na tyto informace nárok!

To platí jak pro rodinné příslušníky pacienta, tak i orgány veřejné moci.

Co je z pohledu ochrany soukromí potencionálně špatně?

Sankce za neoprávněné porušení mlčenlivosti

Trestně právní sankce

Bude potrestán, kdo, byť i z nedbalosti, poruší povinnost mlčenlivosti tím, že neoprávněně zveřejní, sdělí nebo zpřístupní třetí osobě osobní údaje získané v souvislosti s výkonem svého povolání, zaměstnání nebo funkce, a způsobí tím vážnou újmu na právech nebo oprávněných zájmech osoby, jíž se osobní údaje týkají

- **Až tři léta nebo zákaz činnosti**

Správní sankce

Porušení povinností poskytovatele plynoucí ze Zozs

- Pokuta až 1.000.000,- Kč

Porušení povinností poskytovatele plynoucí ze zákona na ochranu osobních údajů

- Pokuta až 5.000.000,- Kč (po připravované novele bude i několikanásobně vyšší)

Soukromoprávní postihy

Pracovněprávní postihy

- I okamžitá výpověď

Vystavení se riziku podání žaloby

- Náhrada nemajetkové újmy

Disciplinární postih

- ▶ Kárná (disciplinární) ochrana soukromí v podobě postihování porušení mlčenlivosti. Flagrantní porušení dokáže být důvodem pro odnětí profesní licence.

Význam této přednášky
pro výuku

Při klinické výuce

- ▶ Respektujte právo pacienta na soukromí a jeho osobní zónu
 - ▶ Včetně prostor k odkládání osobních věcí
- ▶ Pokud si pacient nepřeje Vaši přítomnost, odejděte
- ▶ V žádném případě nepořizujte skryté nahrávky ani fotografie pacienta
 - ▶ Ani pro osobní potřebu, ani pokud pacient nebude přímo poznatelný
- ▶ Nedělejte kopie jeho zdravotnické dokumentace (bez výslovného souhlasu)
- ▶ Při neformálních rozhovorech se spolužáky nesmí být ani z kontextu dovoditelná osoba pacienta

Fotografie a záznamy psaní studentských prací, SVOČ a prezentací

- ▶ Jakékoliv výpisky a shromažďování informací
- ▶ Fotografie pacienta nebo částí těla
 - ▶ Vždy s vědomím a souhlasem pacienta
 - ▶ Nikdy ne pacienty v bezvědomí
 - ▶ Minimalizovat zásahy do soukromí (pozor, skutečná anonymizace je skoro nemožná)
 - ▶ Pozor souhlas s pořízením záznamu a jeho dalším šířením jsou dva samostatné souhlasy, souhlas s jedním neznamena souhlas s druhým
- ▶ Každá sesbíraná informace musí mít svůj účel!

Sběr údajů o pacientech pro potřeby závěrečných prací

- ▶ Vždy s vědomím poskytovatele
- ▶ Poskytovatel od pacienta obstará souhlas